

نقش معانی ابواب ثلاثی مزید در اختلاف دیدگاه‌های تفسیری

www.ketab.ir

تهیه و تألیف:

زهرآخیراندیش

(دانش‌آموخته دانشکده کان قاری دانشگاه آمل)

دکتر حامد درآباد

(عضو هیئت علمی دانشکده کان قاری دانشگاه آمل)

سرشناسه: خیراندیش، زهرا، ۱۳۸۰ -
 عنوان و نام پدیدآور: نقش معانی ابواب ثلاثی مزید در اختلاف دیدگاه‌های تفسیری / تهیه و تألیف زهرا خیراندیش، حامد دژآباد.
 مشخصات نشر: اصفهان: ریتاج، ۱۴۰۳.
 مشخصات ظاهری: ۲۰۷ ص. ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۰۴۸۰-۳-۰
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۹۴ - ۱۲۰۷ همچنین به صورت زیرنویس.
 موضوع: زبان عربی -- فعل
 Arabic language -- Verb
 موضوع: قرآن -- فعل
 Qur'an -- Verb
 قرآن -- صرف و نحو
 Qur'an -- Grammar
 تفاسیر شیعه -- قرن ۱۵
 Qur'an -- Shiite hermeneutics -- ۲1st century
 موضوع: زبان عربی -- صرف
 Arabic language -- Morphology
 شناسه افزوده: دژآباد، حامد، ۱۳۶۰ -
 رده بندی کنگره: PJ۶۱۴۵
 رده بندی دیویی: ۷۵/ ۴۹۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۹۸۸۲۲۷۱
 اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: نقش معانی ابواب ثلاثی مزید در اختلاف دیدگاه‌های تفسیری
 نام نویسنده: زهرا خیراندیش و دکتر حامد دژآباد
 ناشر: انتشارات بین المللی ریتاج
 شمارگان: ۳۰۰ نسخه
 نوبت چاپ: اول
 چاپ: دیجیتال
 قیمت: در وبسایت انتشارات درج شده است
 آدرس: شهرستان اصفهان شهر بهارستان
 شماره تماس: ۰۳۱۳۶۸۴۴۲۲۱
 شماره موبایل مدیر مسئول انتشارات: ۰۹۱۶۷۹۱۱۳۷۱
 وبسایت: www.drberehi.com

درباره کتاب ۹

پیشگفتار ۱۰

ابواب ثلاثی مزید؛ ماهیت، نقش و کارکرد ۱۴

مقدمه ۱۵

شناخت هیئات مزید ۱۹

آشنایی اجمالی با دانش مفردات ۲۰

آشنایی اجمالی با دانش صرف ۲۲

بسامد ابواب در قرآن ۲۴

معانی ذکر شده برای ابواب ثلاثی مزید ۲۵

مبانی ۵۰

قاعده عدم تکرار و هم معنایی واژگان در قرآن ۶۰

اختلاف قرائات در ساختارهای مزید ۶۲

نقش معانی ابواب ثلاثی مزید در اختلاف دیدگاه‌های کلامی ۶۸

مقدمه ۶۹

کسب و اکتساب ۷۰

دیدگاه‌ها ۷۰

تفاوت بین حمل و تحمیل ۷۸

ارزیابی ۷۸

تنزیل و انزال ۸۳

دیدگاه‌ها ۸۶

ارزیابی ۹۱

جرع و تجرع ۹۲

دیدگاه‌ها ۹۳

ارزیابی ۹۴

یأس و استیأس ۹۵

دیدگاه‌ها ۹۶

کتابه و اکشاب ۹۶

ارزیابی ۱۰۱

غفلة و إغفال ۱۰۲

ارزیابی ۱۱۳

جمع‌بندی ۱۱۳

نقش معانی ابواب ثلاثی مزید در اختلاف دیدگاه‌های فقهی ۱۱۶

مقدمه ۱۱۷

طهر و تطهیر ۱۱۸

طهر و تطهر (يَتَطَهَّرُونَ) ۱۲۰

ارزیابی ۱۲۳

دیدگاه‌ها ۱۲۷

ارزیابی ۱۳۹

قطع و تقطیع ۱۴۰

طاقة و اطاقه ۱۴۳

معنای اطاقه ۱۵۰

معنای تطوع ۱۵۲

ارزیابی ۱۵۳

جمع بندی ۱۵۴

نقش معانی ابواب ثلاثی مزید در اختلاف دیدگاه های اخلاقی و اجتماعی ۱۵۶

مقدمه ۱۵۷

غلق و تغلیق ۱۶۳

دیدگاه ها ۱۶۳

ارزیابی ۱۶۵

عفاف و استعفاف ۱۶۶

ارزیابی ۱۶۸

إقسام و مقاسمة ۱۶۹

ارزیابی ۱۷۳

فلاح و إفلاح ۱۷۴

دیدگاه ها ۱۷۴

ارزیابی ۱۷۵

سقى و اسقاء ۱۷۷

دیدگاه ها ۱۷۷

ارزیابی ۱۷۹

جمع‌بندی ۱۸۲

نتیجه‌گیری کتاب ۱۸۴

نتیجه‌گیری ۱۸۵

منابع ۱۹۰

منابع ۱۹۱

کتاب ۱۹۱

مقالات ۲۰۲

پایان‌نامه‌ها ۲۰۴

www.ketab.ir

درباره کتاب

«کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد اینجانب زهرا خیراندیش در رشته علوم قرآن و حدیث بوده که در سال ۱۴۰۲ در دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشکدگان فارابی دانشگاه تهران به راهنمایی آقای دکتر حامد دژ آباد، از آن دفاع شده است.»

تقدیم به

ساحت مقدس رسول اکرم ﷺ و اهل بیت علیهم السلام که در طول دوران هدایتگر امت ها بوده اند.

پیشگفتار

یکی از مشهودترین و برجسته‌ترین وجوه اعجاز قرآن، اعجاز ادبی آن است؛ از این رو بررسی بعد ادبی قرآن، همیشه نیازمند توجه و دقت نظر است. از طرفی قرآن تنها متن مقدسی است که لفظاً نیز از جانب خداوند است و به استشهاد آیه ۱۵ سوره یونس، پیامبر اجازه تغییر در متن قرآن یا اینکه الفاظ و متن آن را از جانب خود بگوید نداشته است؛ فلذا الفاظ قرآن، وحیانی است و حکیمانه گزینش و چینش شده‌اند لذا تک‌تک آن الفاظ نیازمند توجه و بررسی است. علم صرف نیز یکی از مقدمات برای درک صحیح الفاظ است. مشتقات و هیئت کلمات، در علم صرف بررسی می‌شوند. هیئت کلمات در افعال عبارت‌اند از:

انواع مختلف فعل و ابواب ثلاثی و رباعی مجرد و مزید. همچنین هیئت کلمات در اسامی شامل اسم فاعل، اسم مفعول، صفت مشبیه، صیغه مبالغه، اسم تفضیل، اسم زمان، اسم مکان و اسم ابزار است. به علت گستره بسیار بحث هیئت کلمات، در این کتاب تنها هیئت خاصی از فعل به نام ثلاثی مزید تحلیل می‌شود. ثلاثی مزید نیز نقش اساسی در مفهوم‌شناسی و ترجمه و تفسیر و درک دقیق و صحیح آیات دارد. نقش این ابواب همواره فعالانه و مؤثر است چرا که با توجه به معانی که در بر دارد می‌تواند معنا و مفهوم آیه را دگرگون کرده و تصویری متفاوت به ما نشان دهد. از این رو، ضرورت پرداختن و بذل دقت در معناشناسی ابواب گوناگون ثلاثی مزید به جهت داشتن ترجمه و تفسیری صحیح، روشن می‌شود؛ چرا که با در نظر گرفتن آن ظرافت‌ها، علت واژه‌گزینی‌های قرآن و نکات بلاغی و معنایی آن هیئت خاص مشخص نمی‌شود فلذا ترجمه‌ای سطحی مانند هیئات مجرد در برابر آن صورت می‌گیرد. عدم تتبع برای در نظر گرفتن معنای صحیح هیئت به کاررفته قابلیت این را دارد که موجب اختلاف و برداشت نادرست تفسیری و فقهی و کلامی شود. البته به علت گستردگی و وسعت معنا و عمق زبان عربی و ساختارها و اشتقاقات آن، در این کتاب تنها به ثلاثی مزید پرداخته می‌شود و مهم‌ترین فایده این بررسی، پی‌بردن به معنا و مفهوم صحیح آیات است که قدم اول تفسیر می‌باشد.

رویکرد کتاب توصیفی - تحلیلی است در ابتدا، آیاتی که ابواب ثلاثی مزید در آن‌ها به کار رفته بود، بررسی شدند و آیاتی که دارای اختلاف بودند، استخراج شدند. سپس آن‌ها را در تفاسیر و معاجم مورد مذاقه قرار داده و تقابل نظریات بررسی شدند و در آخر به جمع‌بندی و نقد و نظر پرداخته شد.

تفاسیری که در این کار از آن‌ها بسیار استفاده شده است و حاوی اطلاعات ادبی هستند عبارت‌اند از:

۱. التبیان فی تفسیر القرآن؛ ۲. مجمع‌البیان فی تفسیر القرآن؛
۳. تفسیر جوامع الجامع؛ ۴. تفسیر کنز الدقائق و بحر الغرائب؛
۵. الکشاف عن حقائق غوامض التنزیل؛ ۶. المحرر الوجیز فی تفسیر الکتاب العزیز؛ ۷. تفسیر البحر المحیط؛ ۸. أنوار التنزیل و أسرار التأویل (تفسیر البیضاوی)؛ ۹. روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم و السبع المثانی؛ ۱۰. التحریر و التویر؛ ۱۱. المیزان فی تفسیر القرآن. البته چون اختلافات فقهی و کلامی و اخلاقی مدنظر بوده، به تناوب از تفاسیر فقهی و کلامی نیز در آیات مرتبط استفاده شده است. همچنین از معاجمی نظیر مفردات راغب، لسان العرب، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، کتاب العین، مجمع‌البحرین و همچنین کتب صرفی و نحوی نیز بهره جسته شده است. منابع استفاده‌شده، به معانی ابواب و نقششان توجه داشته و بر اساس قاعده زیادت، در بیشتر مواقع، معنای لطیفی برای کلمات قائل شده‌اند.